

ZO ŽIVOTA SPOLOČNOSTI

Seminár Ložiská nerúd v neovulkanitoch

V posledných rokoch sa pri výskume, vyhľadávani a prieskume nerudných surovín v Západných Karpatoch čoraz zreteľnejšie vyčleňujú špecifické skupiny nerudných surovín vyskytujúcich sa vo vulkanogénno-sedimentárnych komplexoch neogénneho veku. Problematikou niektorých z nich sa zaoberal seminár odbornej skupiny ložiskovej geológie pri ÚV SGS uskutočnený 19. 11. 1987 v Bratislave.

V úvodnom slove I. Kraus stručne charakterizoval hlavné typy nerúd v neovulkanických oblastiach — perlyty, pemzy, bentonity, kaolíny, kaolinitové a illitové íly, zeolity, K-metasomatity, limnokvarcity, sekundárne kvarcity a diatomity. Poukázal na zložitosť procesov vzniku nerúd (hydratácia vulkanického skla, draselná metasomatóza, silicifikácia, argilitizácia, Al metasomatóza a pod.). Často dochádza ku kombinácii endogénnych a exogénnych ložiskových procesov. Zložitosť vzniku ložísk nerúd sa odráža v náročnosti na metódy vyhľadávania, výskumu a spracovania nerudných nerastných surovín.

Na seminári odzneli nasledujúce prednášky:

A. Lajčáková, E. Šamajová, Z. Hroncová: **Ložiskovo-paragenetický vzťah perlitov a zeolitov v JZ časti Kremnických vrchov**

Jedným z významných ložísk perlitu v súčasnosti je ložisko Jastrabá, na ktorom možno vyčleniť dve litologické jednotky — sklovitý ryolitový prúd a podložné vulkanoklastiká. Štúdium pomocou DTA a IR spektrometrie naznačuje, že perlit v sklovitom prúde je hydratovaný pri vyšších teplotách. Hydratácia vulkanického skla je prvou fázou jeho premeny na zeolity. Zonálnosť zeolitov podmieňuje litologický faktor. Výskumy autorského kolektívu potvrdili úzky priestorový a genetický vzťah perlitov a zeolitov.

E. Šamajová: **Genéza a prognózy zeolitových ložísk**

V horninách rôzneho veku a charakteru sa vyskytuje spolu 42 zeolitových minerálov. Najvýznamnejšie prejavy zeolitizácie vo svete a aj u nás sa viažu na vulkanoklastické komplexy. K základným faktorom kontrolujúcim vznik a minerálne zloženie zeolitov patrí petrografický charakter pôvodných hornín, chemické zloženie pôrového roztoku a teplota.

Z prognostického hľadiska je dôležité poznať zákonitosti tvorby a zachovanie rozmanitých genetických foriem zeolitov. Pri vypracovávaní kritérií je potrebné brať do úvahy tak regionálne (sedimentačné panvy, tektonomagmatické faktory, charakter vulkanizmu), ako aj lokálne (faciálne, stratigrafické, litologické) faktory.

V. Oružinský: **Stredoslovenské dinasové kremence vo svetle nových poznatkov**

Najznámejším výskytom dinasových kremencov v oblasti stredoslovenských neovulkanitov je ložisko Na Šobove pri Banskej Štiavnici. Názory na jeho vznik, vekovú a štruktúrno-geologickú pozíciu sa rôznia. Na základe komplexného výskumu kolektívu autorov možno predpokladať, že tieto kremence, formujúce sa v priebehu prvej vývojovej etapy štiavnického vulkanického aparátu, predstavujú v dnešnej podobe relikty vrchných častí dynamického hydrotermálneho systému, ktorý bol situovaný v oblasti výrazného kríženia niekoľkých tektonických prvkov. Tento systém predstavoval jeden z najdôležitejších prírodných kanálov hydrotermálnych centier v rámci celej štiavnickej vulkanickej stavby.

I. Galko: **Keramické a tehliarske suroviny Lučenskej kotliny**

Autor sa zameriaval na menej známe a perspektívne výskytly ílov v Lučenskej kotline. Vyhľadávanie je nutné orientovať na kvalitné typy ílov, ktoré sa viažu na paleozoické horniny a objavujú sa v údoliach s prudkými svahmi, kde dochádza k sedimentácii ílov s dobrými keramickými vlastnosťami. Tieto skutočnosti boli overené v ložisku Vyšný Petrovec a Točnica. V ložisku Točnica sa potvrdila dôležitosť dôkladného poznania podložia ložiska (čierne íly s uhoľným detritom).

Z. Hroncová: **Výsledky geologického prieskumu keramických surovín v Kremnických vrchoch**

S ryolitovým vulkanizmom Kremnických vrchov sú späté dve perspektívne ložiská keramických surovín — Dolná Ves a Čertov vrch. V centrálnej časti ložiska Dolná Ves je intenzita premien najvyššia, smerom k okrajom stupeň premeny klesá. Z technologického

hľadiska sú obidva zistené typy surovín vhodné na výrobu obkladačiek a keramických dlaždíc. Ložisko Čertov vrch má analogickú geologickú stavbu, ale odlišné minerálne zloženie. Prevláda tu kaolinit, surovina má vyšší podiel siltových zvyškov, nižšiu pevnosť a z toho vyplývajúce iné využitie.

Overené boli tiež prognózne územia bentonitov v okolí lokalít Kopernica, Rozsypová a Dolná Klapa a nádejný výskyt zeolitov mordenitového zloženia v okolí kóty Paseka.

S. Hruškovič: Poznatky o ložiskách bazaltových hornín v Cerovej vrchovine

V Cerovej vrchovine má bazaltový vulkanizmus značné rozšírenie. Z praktického hľadiska sú najdôležitejšie lávové prúdy a výlevy, ktoré majú najvhodnejšie chemické a minerálne zloženie. Nevýhodou sú nepriaznivé skrývkové pomery. Z mineralogického hľadiska je dôležité zastúpenie olivínu a plagioklasu, z hľadiska chemizmu je potrebné sledovať obsahy CaO , MgO , SiO_2 a Al_2O_3 , ktoré majú zásadný význam pre tavenie. Ako najperspektívnejšie sa ukázali lokality Husiná, Trebeľovce, Veľké Lazy, Konrádovce. Doposiaľ sú nedostatočne preskúmané.

I. Varga, S. Horský, A. Hodermarská, A. Mihalič: Výsledky prieskumu keramických surovín na východnom Slovensku

Z hľadiska výskytu keramických surovín sa

prognosticky zhodnocujú celé regióny. Komplexný výskum z faciálneho, mineralogického a kvalitatívno-technologického hľadiska sa realizoval v troch úlohách. V prvej sa overovali možnosti výskytu keramických surovín v Košickej a Rožňavskej kotline. Náplňou druhej úlohy bolo vyhľadávanie tehliarskych a keramických surovín vo flyšových oblastiach. Cieľom tretej úlohy bolo preveriť možnosti výskytu rôznych keramických surovín v južnej časti Slanských vrchov. Ako najzaujímavejšie sa ukázali nepremenené pyroklastiká, z ktorých sa frakcionáciou dá získať čistá pemza, kremeňovo-živcový koncentrát a ťažké minerály.

A. Hrnčár: Nové poznatky o ložiskách stavebného kameňa v stredoslovenských neovulkanitoch

Najvhodnejšou horninou na tento účel sa ukazuje andezit. Z hľadiska prognóz majú intruzívne dómy väčší význam než lávové prúdy, ktoré majú nepriaznivé skrývkové pomery, malú mocnosť a nevhodnú blokovitost. Extruzívne dómy a intruzívne telesá majú menšie zastúpenie. Technologické vlastnosti zhoršujú procesy autometamorfnej premeny. Vyčlenených bolo niekoľko nádejných výskytov (Buriny, Stožok, Babiná, Sása, Krnišov-Teplicky a i.). Ťažbu stavebného kameňa je nutné orientovať aj na menšie lokality s vhodnou blokovitostou.

Viliam Oružinský

MINERALIA SLOVACA — časopis Slovenskej geologickej spoločnosti a slovenských geologických organizácií, ročník 20, číslo 2, máj 1988.

Vydáva Geologický prieskum, n. p., 052 40 Spišská Nová Ves v n. p. ALFA, vydavateľstvo technickej a ekonomickej literatúry, Hurbanovo nám. 3, 815 89 Bratislava, tel. 331 441 až 45.

Adresa redakcie: Geoprieskum — Mineralia slovaca, p. p. 13, Garbanova 1, 040 11 Košice, tel. 437 846. Vedúci redaktor: Ing. Ján Bartalský, CSc., zástupca: RNDr. Pavol Grecula, DrSc. Vychádza 6-krát ročne. Tlačia Východoslovenské tlačiarne, n. p., Švermova 47, 040 67 Košice. Objednávky adresujte redakcii časopisu. Cena jednotlivého čísla Kčs 15,—, ročné predplatné Kčs 90,—. Imprimované dňa 23. 5. 1988.

Subscriptions and correspondence concerning advertisements can be sent to SLOVART Ltd., Gottvaldovo nám. 6, 817 64 Bratislava.

The Mineralia slovaca is also available on an exchange basis. For details please write to the Editor Mineralia slovaca. P. O. Box 13, 040 11 Košice, Czechoslovakia.

© ALFA, vydavateľstvo technickej a ekonomickej literatúry, Bratislava 1988.